

10.3 Tujerodne vrste stenic (Hemiptera: Heteroptera)

Andrej GOGALA

Prirodoslovni muzej Slovenije

Stenice so kljunate žuželke, ki hrano sesajo. Med njimi so plenilske, zajedavske, rastlinojede in vsejede vrste. Trgovina s sadikami okrasnega grmovja in drevja je glavni krivec za vnos mnogih tujerodnih rastlinojedih stenic v Evropo. Nekatere tujerodne plenilske vrste pa se uporabljajo v biotičnem zatiranju škodljivcev.

Platanina čipkarka (*Corythucha ciliata* (Say, 1832)) je severnoameriška mrežasta stenica (družina Tingidae), v domovini razširjena vzhodno od Skalnega gorovja (Rabitsch 2008). Leta 1964 je bila najdena v severni Italiji (Padova), od koder se je hitro razširila po Evropi. Njene hranilne rastline so platane (*Platanus* spp.), ki so pri nas tudi tujerodne, sajene v parkih in drevoredih. Sesanje ličink in odraslih stenic (do 200 primerkov na list) povzroči razbarvanje listov ob listnih žilah in zmanjšano fotosintezo. Odrasli primerki prezimujejo pod lubjem platanine skorje. Platanina čipkarka se lahko širi z vetrom, pa tudi kot slepi potnik v oblačilih in avtomobilih. V Zagrebu so jo našli leta 1970, v Sloveniji pa je bila leta 1975 prisotna v Portorožu in Ljubljani (M. Gogala 1982). Danes je razširjena v mestih in krajih po celi državi (A. Gogala 2004). Nekateri domorodni plenilci plenijo tudi platanine čipkarke, med njimi je več vrst plenilskih stenic. Zaradi njihovega vpliva danes napadi čipkark niso več tako hudi kot v osemdesetih letih (Milevoj 2004). Med okoljsko sprejemljivimi načini zatiranja sta grabljenje in uničevanje odpadlega listja jeseni in lupljenje starih plasti lubja v novembru, kar stenicam onemogoča prezimovanje. Thujon in rožmarinovo olje, ki na stenice delujeta odvračalno, lahko naneseemo na lubje v jesenskem času, preden stenice poiščejo zavetje za prezimovanje (Rojht & al. 2009). Na ta način ohranimo lubje, ki ima dekorativno vrednost.

Mrežasta stenica azalejina čipkarka (*Stephanitis pyrioides* (Scott, 1874)) je doma v vzhodni Aziji (Kitajska, Japonska, Koreja, Tajvan in Daljni vzhod Rusije). Po svetu se širi z okrasnimi rastlinami iz rodu *Rhododendron*, predvsem z vrstami, imenovanimi azaleje. Stenice s sesanjem poškodujejo njihove liste. Že leta 1905 so bile najdene na Nizozemskem, a se niso ohranile. V letih 1995 in 1998 so sledili novi vnosi na Nizozemsko in v druge evropske države. Leta 2009 so bile na močno poškodovanih listih japonske azaleje (*Rhododendron japonicum*) v Novi Gorici najdene ličinke, v laboratoriju vzrejene do odraslih primerkov (Gogala & Seljak 2010). Od kod so jih prinesli, ni znano. Vrsta ima 3-5 generacij v letu in prezimuje v obliki jajčec.

Domovina storževe listonožke (*Leptoglossus occidentalis* Heidemann, 1910) je Severna Amerika zahodno od Skalnega gorovja. Od tam se je v drugi polovici 20. stoletja širila proti vzhodu in v devetdesetih dosegla vzhodno obalo. Uvrščamo jo v družino usnjatih stenic (Coreidae). V Evropi je bila najdena prvič leta 1999 v severni Italiji (Vicenza) (Rabitsch 2008). Leta 2003 smo večje število listonožk našli na Krasu, ko so septembra in oktobra iskale prezimovališče v hiši pod borovim nasadom (A. Gogala 2003, M. Gogala 2003). Leto kasneje so bile že najdene tudi v Ljubljani, Žireh in Posočju (Jurc & Jurc 2005). Danes so razširjene po večjem delu Slovenije (Gogala 2008). Storževe listonožke se hranijo s cvetovi, semeni, iglicami in mladimi storži iglavcev, predvsem borov (*Pinus* spp.). Ponekod so tudi škodljivci na pistacijah. Kalivost drevesnih semen se lahko močno zmanjša, vendar o škodi iz Evrope še ne poročajo. V drevesnicah v ZDA pa je pomemben škodljivec in ga zatirajo tudi s kemičnimi sredstvi (Jurc & Jurc 2005). Prezimujejo odrasle stenice, ki pogosto iščejo

zavetje v zgradbah, kjer množično pojavljanje vznemirja ljudi. Širijo se same z letenjem, človek pa jih razširja s sadikami dreves in kot slepe potnike v transportu. V le nekaj letih se je vrsta razširila po večjem delu Evrope (Fent & Kment 2011).

10.3.1 Viri

- Fent M., Kment P. (2011): First record of the invasive western conifer seed bug *Leptoglossus occidentalis* (Heteroptera: Coreidae) in Turkey. *North-Western Journal of Zoology* 7(1): 72-80.
- Gogala A. (2003): Listonožka (*Leptoglossus occidentalis*) že v Sloveniji (Heteroptera: Coreidae). *Acta entomologica Slovenica* 11(2): 189-190.
- Gogala A. (2004): Heteroptera of Slovenia, II: Cimicomorpha I. *Annales, Annals for Istrian and Mediterranean Studies, Series historia naturalis* 14(2): 237-258.
- Gogala A. (2008): Heteroptera of Slovenia, V: Pentatomomorpha II and additions to the previous parts. *Annales, Annals for Istrian and Mediterranean Studies, Series historia naturalis* 18(1): 91-126.
- Gogala A., Seljak G. (2010): Two new records of Heteroptera species in Slovenia. *Acta entomologica Slovenica* 18(1): 63-65.
- Gogala M. (1982): Platanina čipkarka, uvožena škodljivka platan. *Proteus* 44: 332-334.
- Gogala M. (2003): Stenica *Leptoglossus occidentalis* je že na slovenskem Krasu. *Proteus* 66(2): 80-81.
- Jurc D., Jurc M. (2005): Storževa listonožka (*Leptoglossus occidentalis*, Hemiptera: Coreidae) se hitro širi po Sloveniji. *Gozdarski vestnik* 63(2): 59-67.
- Milevoj L. (2004): The occurrence of some pests and diseases on horse chestnut, plane tree and Indian bean tree in urban areas of Slovenia. *Acta agriculturae Slovenica* 83: 297-300.
- Rabitsch W. (2008): Alien True Bugs of Europe (Insecta: Hemiptera: Heteroptera). *Zootaxa* 1827: 1-44.
- Rojht H., Meško A., Vidrih M., Trdan S. (2009): Insecticidal activity of four different substances against larvae and adults of sycamore lace bug (*Corythucha ciliata* [Say], Heteroptera, Tingidae). *Acta agriculturae Slovenica* 93(1): 31-36.